

Minister Sprawiedliwości

BM-V.0912.12.2023
Warszawa, 30 grudnia 2024 r.

Panie

Katarzyna Balcerzak
Prezes Sądu Rejonowego
dla Warszawy-Mokotowa

Urszula Skolasińska
Dyrektor Sądu Rejonowego
dla Warszawy-Mokotowa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. INFORMACJE O KONTROLI

Jednostka kontrolowana: Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, ul. Ogrodowa 51 A, 00-873 Warszawa (dalej: Sąd, SR).

Kontrolerzy: Edyta Waszkiewicz – główny specjalista, Magdalena Dąbrowska – główny specjalista oraz Elżbieta Konzał – starszy specjalista, działający na podstawie upoważnień nr 47/2023, nr 48/2023 i nr 49/2023 każde z 18.10.2023 r., wydanych z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości przez zastępcę dyrektora Biura Ministra, Jakuba Jamkę.

Tematyka kontroli: postępowanie z depozytami sądowymi, w szczególności co do których upłynął 3-letni termin od wezwania uprawnionego do odbioru depozytu i otworzył się termin do stwierdzenia likwidacji depozytu z urzędu; ocena skuteczności i terminowości ustalenia i dochodzenia należności w jednostkach sądownictwa powszechnego; wydatkowanie środków związanych z postępowaniem sądowym.

Termin kontroli: 23.10-30.11.2023 r., w tym w siedzibie Sądu 23.10-22.11.2023 r.

Okres objęty kontrolą: od 1.01.2018 r. do dnia rozpoczęcia kontroli.

Tryb przeprowadzania kontroli: zwykły.

[akta kontroli str. 1-18]

II. USTALENIA WSTĘPNE

Prezesem SR od 10.11.2017 r. jest sędzia sądu rejonowego, Joanna Pąsik (dalej: Prezes). Dyrektorem Sądu od 03.01.2022 r. jest Urszula Skolasińska¹ (dalej: Dyrektor). Głównym księgowym (dalej: Gł. księgowy) od 01.01.2005 r. jest ██████████. W czasie trwania przedmiotowej kontroli Gł. księgowy był na długotrwałej nieobecności², zastępuje go Zastępca Głównego księgowego, ██████████.

Przed rozpoczęciem kontroli kontrolerzy otrzymali imienne upoważnienia do przetwarzania danych osobowych na czas wykonywania czynności kontrolnych i w zakresie niniejszej kontroli.

¹ Upřednio, w okresie od 28.07.2021 r. do 02.01.2022 r. p.o. dyrektora była Ewelina Budzińska, natomiast w okresie od 1.01.2013 r. do 27.07.2021 r. dyrektorem była Urszula Burkot.

² Od 9.10.2023 r.

W zakresie zbieżnym tematycznie z przedmiotem niniejszej kontroli przeprowadzono w SR nw. kontrole:

- problemowa-sprawozdawcza, przeprowadzona przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w okresie od 12.02 do 16.03.2018 r.; nie wydano zarządzeń pokontrolnych;
- lustracja, przeprowadzona przez Sąd Okręgowy w Warszawie w okresie od 15 do 17.10.2018 r.; wydano zarządzenia pokontrolne:
 - ściśle stosować się do przepisów art. 44 § 1 i 2 k.k.w., art. 204 § 4 k.k.w., art. 206 § 1 k.k.w. oraz § 369, § 372 i § 385 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 grudnia 2015 r. *Regulamin urzędowania sądów powszechnych* (Dz. U. 2015 poz. 2316 z późn. zm.),
 - w przypadku wykonania kary grzywny oraz ściągając od skazanego koszty sądowe, niezwłocznie po upływie 30 dni od otrzymania przez skazanego wezwania do ich zapłaty lub uznania tego wezwania za doręczone ustalać, czy i w jakiej wysokości powstała w tym zakresie zaległość,
 - dążyć do skrócenia okresu pomiędzy uprawomocnieniem się postanowień o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności, a wydaniem zarządzenia o wykonaniu tego orzeczenia,
- problemowa w okresie od 3 do 18.03.2020 r.; nie wydano zarządzeń pokontrolnych;
- lustracja, przeprowadzona przez Sąd Okręgowy w Warszawie w okresie od 14.07 do 21.08.2020 r.; wydano zarządzenia pokontrolne:
 - nie dopuszczać do niewykonania wyroku w zakresie kosztów sądowych bądź do wydania zarządzenia wykonania wyroku z istotną zwłoką,
 - postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym wykonywać bez zbędnej zwłoki oraz wydawać zarządzenia wykonania takiego postanowienia. Zarządzenie to dotyczy w szczególności zarządzeń wykonania postanowienia o karze zastępczej aresztu, albowiem orzeczenie to jest wydawane w końcowym etapie postępowania wykonawczego, a jego wykonanie może doprowadzić również do uiszczenia grzywny, a tym samym do uniknięcia przedawnienia kary,
 - niezwłocznie po uznaniu wezwania do zapłaty za doręczone i przedstawieniu akt do kontroli sędziemu czy po odebraniu wezwania przez ukaranych wydawać zarządzenie o skierowaniu sprawy do egzekucji komorniczej,
 - zarządzenia o zleceniu komornikowi prowadzenia postępowania egzekucyjnego wykonywać bez zbędnej zwłoki,
 - systematycznie kontrolować przebieg postępowania wykonawczego po skierowaniu sprawy do komornika nie dopuszczając do sytuacji braku informacji o przebiegu egzekucji przez okres dłuższy niż 3 miesiące, a w wypadku uzyskania informacji o możliwości umorzenia postępowania egzekucyjnego wobec bezskuteczności egzekucji niezwłocznie zwracać się o nadesłanie postanowienia o umorzeniu wraz ze zwrotem tytułu wykonawczego i egzekwować wydane zarządzenie,
 - kontrolować prawidłowość uiszczania rat i podejmować niezwłocznie decyzje w przypadku uchybień ze strony dłużników.

[akta kontroli str. 19-82, 128-258]

III. USTALENIA SZCZEGÓŁOWE

1. Regulacje wewnętrzne dotyczące obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w SR

W okresie objętym kontrolą w Sądzie obowiązywała *Instrukcja obiegu dowodów finansowo-księgowych i ich kontroli wewnętrznej*³ (dalej: *Instrukcja obiegu dowodów księgowych*). Regulacja określała m.in. zasady funkcjonowania kontroli wewnętrznej,

³ Wprowadzona zarządzeniem nr 8/2017 Dyrektora z 9.03.2017 r., które weszło w życie z dnem 1.01.2017 r.

obiegu dokumentów z zakresu postępowania sądowego, w tym wypłat należności dla świadków, stron postępowania i obrońców z urzędu, a także obiegu dokumentów z zakresu ewidencji i windykacji należności sądowych.

Zauważyć należy, że przedmiotowa regulacja została wprowadzona jedynie zarządzeniem Dyrektora, natomiast jej postanowienia nakładają obowiązki na pracowników zarówno administracyjnych, jak i wydziałów orzeczniczych. W związku z powyższym, jak również z uwagi na zmianę przywołanych w treści *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* przepisów prawa, zasadnym jest dokonanie jej aktualizacji oraz wprowadzenie wspólnym zarządzeniem nie tylko Dyrektora Sądu, lecz również Prezesa Sądu, który jest zwierzchnikiem służbowym pracowników wydziałów orzeczniczych⁴.

Zapisy *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* obligowały Wydziały do sporządzania polecenia wypłaty należności z zakresu postępowań sądowych. W przypadku wypłat należności dla świadków lub pełnomocników czy też zwrotu opłaty sądowej do Oddziału Finansowego (dalej: OF) należało przekazać ww. dokument wraz z odpisami prawomocnych orzeczeń (postanowień/wyroków) oraz innych dokumentów mających znaczenie dla wypłacenia danej należności. Do OF należało również przekazać oryginały przedłożonych przez obrońców rachunków/faktur. Nie doprecyzowano natomiast jakie dokumenty, oprócz przedmiotowego polecenia wypłaty, mają zostać przekazane do OF przy wypłacie należności z konta sum depozytowych.

Ponadto, postanowienia *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* precyzujące sposób przeprowadzania kontroli merytorycznej nie odnoszą się do wszystkich dokumentów występujących w Sądzie w obiegu finansowo-księgowym. W § 12 ww. regulacji zawężono przedmiotowy obszar jedynie do dokumentów obcych, tj. pochodzących z zewnątrz jednostki. Powyższe powoduje, że postanowienia Instrukcji nie nakładają obowiązku dokonywania kontroli merytorycznej dowodów księgowych związanych z postępowaniem sądowym.

W tym miejscu nadmienić należy, że przepisy ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowość⁵ (dalej: *uor*) nie precyzują jak jednostka powinna przeprowadzać merytoryczną kontrolę dowodów i ją udokumentować. Ze stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie *niektórych zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych*⁶ wynika, że dowody księgowe są sprawdzane i dekretowane, przy czym sprawdzanie dowodów księgowych i ich zakwalifikowanie do ujęcia w księgach rachunkowych obejmuje kontrolę merytoryczną, formalnoprawną i rachunkową oraz dekretację dowodów. Jednocześnie wskazuje, że ustalony przez jednostkę sposób sprawdzania i zakwalifikowania do ujęcia w księgach rachunkowych dowodów księgowych może określać zasady zwolnienia z obowiązku zamieszczania na dowodach księgowych podpisów oraz informacji o sprawdzeniu i dekretacji dowodów księgowych, przy czym zasady te nie mogą wykroczać poza uproszczenia przewidziane w art. 21 ust. 1a *uor*.

Mając powyższe na uwadze, sposób kontroli i dekretacji dowodów oraz szczegółowe ich procedury z uwzględnieniem rodzaju dokumentacji źródłowej, wymaganego celu i zakresu kontroli, powinien być ujęty w obowiązującej w Sądzie *Instrukcji obiegu dowodów księgowych*. W *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* zabrakło również zapisów dotyczących weryfikacji danych zawartych w poleceniu wypłaty na etapie sporządzania przez Wydział, tzw. kontroli „drugiej pary oczu”. Powyższe powoduje ryzyko zarówno pomyłki, jak i pola do nadużyć.

⁴ Zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz. U. z 2018 r., poz. 23 ze zm.; Dz. U. z 2019 r., poz. 52 ze zm.; Dz. U. z 2020 r., poz. 365 ze zm.; Dz. U. z 2020 r., poz. 2072 ze zm.; Dz. U. z 2023 r., poz. 217 ze zm.) (dalej: *usp*) Prezes Sądu m.in.: Jest zwierzchnikiem służbowym sędziów, asesorów sądowych, referendarzy sądowych, asystentów sędziów danego sądu oraz kierownika i specjalistów opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów.

⁵ Dz. U. z 2021 r., poz. 217 ze zm.

⁶ Dz. Urz. Mln. Fin. z 2010 r. nr 6, poz. 26.

Ponadto z zapisów ww. *Instrukcji* wynika, że dowody księgowe zatwierdzane są do realizacji przez Gł. księgowego i Dyrektora lub osobę posiadającą stosowne upoważnienie. Również w *Schemacie obiegu dokumentów finansowo-księgowych* stanowiącym załącznik nr 2 do ww. regulacji czynność zatwierdzenia do wypłaty przypisano Gł. księgowemu oraz Dyrektorowi. Powyższe narusza postanowienia art. 54 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷ (dalej: *ufp*) zgodnie z którym, do zadań głównego księgowego należy: prowadzenie rachunkowości jednostki, dokonywanie wstępnej kontroli: zgodności operacji gospodarczych i finansowych z planem finansowym oraz kompletności i rzetelności dokumentów dotyczących operacji gospodarczych i finansowych, wykonywanie dyspozycji środkami pieniężnymi. Dysponentem środków budżetowych w jednostce budżetowej jest w myśl art. 53 ust. 1 *ufp* jej kierownik. Tym samym jedynie kierownik jednostki jest osobą umocowaną do zatwierdzania dokumentów do wypłaty. Innych niż opisane powyżej uchybień i niezgodności nie stwierdzono.

[akta kontroli str. 83-127]

2. Postępowanie z depozytami sądowymi

2.1. Wewnętrzne regulacje

W odniesieniu do części sądów w obszarze właściwości Sądu Okręgowego w Warszawie⁸, za prowadzenie depozytu dowodów rzeczowych – rzeczy stanowiących dowody rzeczowe oraz rzeczy zatrzymanych, co do których zapadło prawomocne orzeczenie o wydaniu ich uprawnionemu lub złożeniu do depozytu sądowego⁹ odpowiada Biuro Dowodów Rzeczowych przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie (dalej: BDR). Jego zasady funkcjonowania zostały określone w „*Instrukcji normującej tryb postępowania Biura Dowodów Rzeczowych Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie*”¹⁰ (dalej: *Instrukcja*) i obowiązują wskazane w niej sądy rejonowe.

W przedmiotowej regulacji szczegółowo opisano zasady postępowania z depozytami, co do których orzeczono przepadek na rzecz Skarbu Państwa zarówno poprzez przekazanie właściwemu Urzędowi Skarbowemu, jak i zniszczenie oraz w odniesieniu do przedmiotów, co do których orzeczono zwrot lub stwierdzono ich likwidację odwołując się w tym zakresie do trybu postępowania określonego w treści *ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów*.

W powyższych regulacjach nie stwierdzono uchybień i nieprawidłowości.

Wytyczne w zakresie postępowania z depozytami wartościowymi oraz sumami depozytowymi znajdowały się w § 79 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych*. W kolejnych punktach przedmiotowego paragrafu zawarto zapisy dotyczące ich ewidencjonowania oraz księgowania wpłat, a także przechowywania dokumentów źródłowych wpłat dokonanych na konto sum depozytowych¹¹. W przypadku niemożności ustalenia przeznaczenia otrzymanej sumy depozytowej wskazano, że zapisuje się ją na koncie sum do wyjaśnienia¹², lecz nie doprecyzowano jakie dalsze czynności należy podejmować w celu ustalenia sprawy, której wpłata dotyczy, a także kto powinien za powyższe

⁷ Dz. U. z 2021 r., poz. 305 ze zm.; Dz. U. z 2022 r., poz. 1634 ze zm.

⁸ Sąd Okręgowy w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie.

⁹ Art. 2 pkt 1) lit. b) ustawy z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. z 2006 r., nr 208, poz. 1537 ze zm.), dalej: *ustawa o likwidacji niepodjętych depozytów*.

¹⁰ Zarządzenie Prezesa nr 87/2015 z 3.12.2015 r. i nr 103/2019 z 8.08.2019 r.

¹¹ § 79 pkt 5-6 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* - dokumenty przekazywane są do właściwego wydziału, gdzie Kierownik sekretariatu bądź osoba upoważniona dołącza je do akt danej sprawy.

¹² § 79 pkt 7 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych*.

odpowiadać. W dalszej kolejności opisano zasady wypłaty/zwrotu sum depozytowych, w tym m.in. dokumenty, na podstawie których się je realizuje, a także czynności podejmowane w tym zakresie przez pracowników OF¹³. Zabrakło natomiast wytycznych w zakresie podejmowania czynności w sprawach w przypadku niepodjęcia ww. depozytów, w tym związanych z ich weryfikacją pod kątem stwierdzenia likwidacji.

W odniesieniu do depozytów wartościowych w przedmiotowej regulacji określono m.in. zasady ich ewidencjonowania, przechowywania deklaracji depozytowych a także ich rozdysponowania¹⁴. Nie doprecyzowano natomiast, kto odpowiada za dokonywanie uzgodnień, co ilości przechowywanych w NBP depozytów pozostających do dyspozycji Sądu. Również w tym przypadku nie określono czynności jakie winny zostać podjęte w celu stwierdzenia ich likwidacji.

Na podstawie wyjaśnień ustalono¹⁵, że weryfikacja stanu depozytów wartościowych dokonywana jest przez OF po zakończeniu każdego roku kalendarzowego. W zakresie likwidacji przedmiotowych depozytów wskazano, że w przypadku upływu terminu do odbioru niepodjętego depozytu NBP, za pośrednictwem OF, przesyła stosowną informację w celu podjęcia dalszych decyzji. W sytuacji, gdy nie jest znany upoważniony do odbioru depozytu sporządzane jest stosowne wezwanie, które zamieszczane jest na tablicy ogłoszeń w SR. Następnie po upływie wymagalnych terminów akta przedstawiane są sędziemu celem wydania dalszych decyzji.

Uwzględniając powyższe, zasadnym jest dostosowanie obowiązującej regulacji w taki sposób, aby odzwierciedlała przyjęty w Sądzie sposób postępowania z depozytami wartościowymi. W zakresie sum depozytowych przedmiotową regulację należałoby uzupełnić o zapisy dotyczące czynności podejmowanych przez poszczególne komórki organizacyjne Sądu w odniesieniu do kwot pozostających na koncie sum do wyjaśnienia. Doprecyzowania wymaga również sposób postępowania w sprawach, w których depozyt został wpłacony na konto sum depozytowych zarówno w odniesieniu do czynności w zakresie wezwania uprawnionego do jego odbioru, jak i stwierdzenia jego likwidacji, w przypadku upływu określonego terminu, tj. o czynności wynikające bezpośrednio z postanowień ustawy *o likwidacji niepodjętych depozytów*.

2.2. Ewidencjonowanie depozytów sądowych i kontrola terminowości postępowań w sprawie likwidacji depozytów

W SR, w odniesieniu do postępowań cywilnych, za ewidencję depozytów rzeczowych oraz monitorowanie terminów związanych z ich przechowywaniem odpowiedzialny był Oddział Administracyjny. W przypadku postępowań karnych ww. czynności realizowane były przez XII Wydział Wykonywania Orzeczeń oraz BDR. Przedmioty stanowiące dowody rzeczowe, wobec których nie wydano jeszcze postanowienia o przekazaniu ich do depozytu, ewidencjonowane były przez poszczególne wydziały Sądu i przechowywane w aktach spraw bądź kasie pancерnej.

W terminie do 30 stycznia i 30 lipca każdego roku kalendarzowego, w ramach nadzoru karnego sprawowanego przez Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie nad dowodami/depozytami rzeczowymi złożonymi w BDR, SR przysyłał sprawozdania o czynnościach podejmowanych w ich przedmiocie. Z ostatniej informacji¹⁶ w powyższym zakresie wynika, że czynności w sprawach podejmowane były co do zasady systematycznie. Ich efektem było wydanie w latach 2018-2023 70 postanowień w przedmiocie stwierdzenia likwidacji niepodjętych depozytów.

¹³ § 79 pkt. 9-12 i 17 Instrukcji obiegu dowodów księgowych.

¹⁴ § 79 pkt 18 Instrukcji obiegu dowodów księgowych.

¹⁵ Pismo Dyrektora z 6.11.2023 r., znak: D-0910-5/23.

¹⁶ Pismo Wiceprezesa ds. karnych SR z 28.07.2023 r., znak: Adm. 430-772/16, Wiz.450-561/23.

W zakresie prowadzonej ewidencji dowodów/depozytów rzeczowych nie stwierdzono uchybień. Za właściwe uznano działania podejmowane przez Sąd zmierzające do zmniejszenia ilości spraw dotyczących niezlikwidowanych depozytów.

Jak już wspomniano w poprzednim punkcie, ewidencja depozytów wartościowych prowadzona była przez OF. W celu dokonania rejestracji stosowne dokumenty przekazywane są do OF przez wydziały merytoryczne, w chwili gdy dana sprawa trafia do Sądu¹⁷. Po zakończeniu każdego roku kalendarzowego OF dokonuje weryfikacji stanu depozytów wartościowych przechowywanych w NBP. Ostatnie¹⁸ porównanie wykazało niezgodności między sporządzonym przez Sąd na dzień 31.12.2022 r. wykazem, a stanem faktycznym przechowywanym w NBP¹⁹. W sądowym wykazie nie zawarto 23 depozytów wartościowych przechowywanych w banku, a pozostających w dyspozycji SR. Ponadto, w wykazie znajdowały się 2 depozyty, które w ciągu weryfikowanego roku zostały wydane. Jak wyjaśniono²⁰, stwierdzone różnice wynikają z nieprzekazywania przez wydziały merytoryczne dokumentów do zarejestrowania w Księdze depozytów. Również organy ścigania, które przekazują depozyty bezpośrednio do Banku, nie zawsze zawiadamiają o tym fakcie Sąd. Jednocześnie w przywołanych powyżej wyjaśnieniach wskazano, że według stanu na dzień 31.12.2022 r. w Sądzie zarejestrowane były 84 depozyty wartościowe. Wskazano także, że OF nie dokonuje z komórkami organizacyjnymi uzgodnień w zakresie pozostających w dyspozycji Sądu depozytów, a ewentualnych informacji w tym zakresie udziela „Wydziałom tylko telefonicznie w miarę zgłaszanych potrzeb”.

Mając na uwadze powyższe stwierdzono, że prowadzona przez Sąd ewidencja – Księga depozytów wartościowych zawiera 84 depozyty, tym samym nie odzwierciedla rzeczywistej ilości depozytów będących w dyspozycji SR. W NBP na koniec roku 2022 r. przechowywane były 122 depozyty wartościowe, tj. w ilości większej o 38 szt. niż odnotowana w prowadzonym przez OF rejestrze. Ustalono rozbieżności wynikają m.in. z braku właściwej komunikacji między Wydziałami SR a OF, w tym niedokonywaniem uzgodnień w zakresie ilości pozostających w dyspozycji Sądu depozytów wartościowych. Powyższe świadczy także o nieprzestrzeganiu przez wydziały merytoryczne postanowień § 79 pkt 18 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* zobowiązujących do przekazywania OF oryginałów deklaracji depozytowych złożonych do sprawy sądowej.

OF odpowiadał również za prowadzenie ewidencji analitycznej sum depozytowych. Stosownie do postanowień § 79 pkt 5 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* przekazywał dowody źródłowe wpłat uiszczonych na konto sum depozytowych właściwym wydziałom merytorycznym. Depozyty pieniężne były przechowywane na rachunkach depozytowych MF w Banku Gospodarstwa Krajowego. Do ewidencji księgowej środków pieniężnych z tytułu depozytów służyły konta: 134, 139²¹ - „inne rachunki bankowe”. Sporządzony na koniec 2022 r. wykaz nierozchodowanych sum depozytowych był zgodny z saldem rachunków depozytowych MF. Ustalono, iż salda sum depozytowych na koniec roku 2022 wynosiły: 364 376 201,37 zł, 51 077,34 EUR, 15 590,10 USD oraz 1 070,61 GBP.

Innych niż opisane powyżej niezgodności nie stwierdzono.

¹⁷ *Ibidem* przypis nr 16.

¹⁸ Pismo z 17.01.2023 r. (brak sygnatury) skierowane do NBP Oddział Okręgowy w Warszawie, przy którym przekazano do weryfikacji Wykaz depozytów wartościowych przechowywanych w Oddziale NBP na dzień 31.12.2022 r., które znajdują się w dyspozycji SR dla Warszawy Mokotowa zawierający 101 pozycji.

¹⁹ Pismo NBP z 26.01.2023 r., znak: WAR.WKSSKD.6441.47.2023.328.

²⁰ Pismo Dyrektora z 15.11.2023 r., znak: D-0910-5/23 przekazujące wyjaśnienia Z-cy GI. księgowego.

²¹ Odpowiednio: 134, 139.01, 139.02, 139.03 sumy depozytowe w PLN, EUR, USD, GBP.

2.3. Postępowanie z depozytami

Kontrola objęła postępowania z depozytami: rzeczowymi, wartościowymi oraz pieniężnymi (sumy depozytowe).

Na 31.12.2022 r. w SR przechowywane były 104 dowody/depozyty rzeczowe oraz 34 depozyty przekazane przez prokuratury na podstawie wydanych przez prokuratora, w trybie art. 231 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego*²² (dalej: *kpk*), postanowień o złożeniu rzeczy do depozytu sądowego, w przypadkach gdy powstaje wątpliwość, komu należy wydać zatrzymaną rzecz. Na koniec 2022 r. w prowadzonych przez Sąd ewidencjach pozostały 84 depozyty wartościowe oraz 1678 spraw dotyczących nierozliczonych sum depozytowych²³. Próbą objęto 102 sprawy (odpowiednio 22, 19 oraz 61 z ww. grup depozytów).

Ustalono, że objęte kontrolą:

a) depozyty rzeczowe to dowody rzeczowe w sprawach cywilnych, karnych lub o wykroczenia, przekazane do depozytu w toku prowadzonych postępowań sądowych (5 spraw) bądź prokuratorskich (10 spraw), a także pozostawione w aktach spraw dowody rzeczowe²⁴ (7 spraw).

W odniesieniu do 5 depozytów rzeczowych złożonych do sądu w toku prowadzonych postępowań sądowych w 3 przypadkach nie upłynął jeszcze 3 letni termin do odbioru depozytu przez uprawnionego umożliwiający podjęcie dalszych czynności zmierzających do stwierdzenia ich likwidacji. W dalszych przypadkach w 1 ze spraw nie upłynął jeszcze określony w art. 6 ust. 4 termin na wystosowanie wezwania do odbioru depozytu zgodnie z którym, w przypadku gdy uprawniony nie jest znany albo nie jest możliwe ustalenie jego miejsca zamieszkania albo siedziby na podstawie ewidencji, rejestrów lub zbiorów danych, wezwanie do odbioru może nastąpić po upływie 3 lat od dnia złożenia przedmiotu do depozytu, natomiast w kolejnej sprawie przedmiotowy termin nie został dochowany²⁵.

W stosunku do 10 depozytów złożonych do Sądu na mocy postanowień wydanych w trybie art. 231 § 1 *kpk*, w 1 przypadku nie upłynął jeszcze termin umożliwiający podjęcie czynności zmierzających do stwierdzenia jego likwidacji. Kolejny depozyt został zwrócony osobie upoważnionej. W następnych 4 przypadkach Sąd, na wniosek prokuratora, wydał postanowienia o likwidacji depozytów orzekając w tym zakresie przepadek na rzecz Skarbu Państwa – przekazanie do Urzędu Skarbowego. Po likwidacji lub wydaniu depozytu pozycje zostały zakreślone. W pozostałych sprawach mimo upływu terminu wynikającego zarówno z art. 6 ust. 4 *ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów* umożliwiającego wezwanie do odbioru depozytu (2 przypadki²⁶), albo z art. 4 ust. 1 ww. *ustawy* pozwalającego na stwierdzenie jego likwidacji (2 przypadki²⁷) nie podejmowano w tym zakresie żadnych czynności.

Dz. U. z 2017 r., poz. 1904 ze zm.; Dz. U. z 2018 r., poz. 1987 ze zm.; Dz. U. z 2020 r. poz. 30 ze zm.; Dz. U. z 2021 r., poz. 534 ze zm.; Dz. U. 2022 r., poz. 1375 ze zm.

²³ Nierozliczone sumy depozytowe dotyczące postępowań cywilnych – stan na 31.12.2022 r.

²⁴ Na podstawie § 104 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych* (Dz. U. z 2019 r., poz. 1141 ze zm.) – dalej: *Regulamin z 2019 r.* W latach wcześniejszych na podstawie: § 352 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych* (Dz. U. z 2007 r. nr 38, poz. 249 ze zm.) oraz § 385 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1987 r. *Regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych* (Dz. U. z 1987 r. nr 38, poz. 218 ze zm.) – dalej odpowiednio: *Regulamin z 2007 r.* oraz *Regulamin z 1987 r.*

²⁵ Sygn. akt XVI Ns 97/19 - postanowienie w sprawie zezwolenia na złożenie do depozytu sądowego prawomocne z dniem 27.06.2019 r. Pismem z 27.10.2023 r. Sąd wystąpił do archiwum o nadesłanie akt sprawy w celu podjęcia czynności w związku ze złożonym depozytem.

²⁶ 2 Ds. 1964/10/IV (poz. 1-2/2011), 6 Ds. 2651/12/11 (poz. 9/2013).

²⁷ 4 Ds. 586/98/11 (poz. 3/2015), 2 Ds. 901/01/III (poz. 15/2019).

Podkreślić należy, że w powyższych przypadkach Sąd świadczy jedynie funkcje usługowe, jako jednostka powołana do przechowywania depozytów sądowych. Jednocześnie Sąd stale monitoruje sprawy, w których dysponentem depozytów jest prokurator. W przedmiotowym zakresie cyklicznie wysyłane są informacje zarówno o konieczności dokonania wezwania do odbioru depozytów jak i stwierdzenia ich likwidacji, jednakże wnioski Sądu niejednokrotnie pozostają bez odpowiedzi.

W kwestii dowodów rzeczowych przechowywanych w aktach 7 spraw:

- w 1 przypadku toczy się postępowanie w sprawie,
- w 1 przypadku przechowywany w aktach sprawy dowód rzeczowy na mocy § 103 ust. 3 *Regulaminu z 2019 r.* będzie podlegał zniszczeniu wraz z aktami na podstawie odrębnych przepisów²⁸,
- w 4 przypadkach, w sprawach prawomocnie zakończonych na przestrzeni lat 2007-2011, Sąd nie wydał postanowień w przedmiocie pozostających w aktach dowodów rzeczowych, czym uchybiono postanowieniom § 61 ust. 3 *Regulaminu z 2007 r.*²⁹ obowiązującego w powyższym okresie. Postępowania w sprawie wydania przedmiotowych dowodów rzeczowych zostały zainicjowane w latach 2022-2023, co w 3 przypadkach przyczyniło się do wystosowania wezwania uprawnionych stron do odbioru dowodów rzeczowych. Konsekwencją powyższego było dokonanie zwrotu 1 z dowodów rzeczowych. W pozostałych 2 (z 3) przypadkach nie upłynął jeszcze wyznaczony przez Sąd termin do odbioru dowodu rzeczowych. W 1 (z 4) przypadku ponownie podjęte czynności w sprawie skutkowały stwierdzeniem likwidacji przechowywanego dowodu rzeczowego.
- w jednej sprawie (1 z 7), prawomocnym z dniem 30.01.2021 r. wyrokiem Sąd oddalił powództwo, jednakże nie wydał orzeczenia w przedmiocie przechowywanego dowodu rzeczowego. W sprawie nie podejmowano dalszych czynności, czym uchybiono postanowieniom § 102 *Regulaminu z 2019 r.*, zgodnie z którym po zakończeniu postępowania lub gdy z innych przyczyn dowód rzeczowy stał się zbędny, w sytuacji gdy dany przedmiot podlega zwrotowi uprawnionej osobie, wzywa się ją do odbioru przedmiotu w wyznaczonym terminie pouczając o konsekwencjach nieodebrania rzeczy.

Reasumując, czynności w postępowaniu z depozytami (wezwanie do odbioru, wywieszenie ogłoszenia lub likwidacja) były podejmowane co do zasady na bieżąco. Stwierdzono, że w 1 (z 2) przypadku czynności zmierzające do wystosowania wezwania uprawnionego podjęte zostały po 4 latach od dnia złożenia przedmiotu do depozytu. Powyższym działaniem nie dochowano terminu określonego w art. 6 ust. 4 *ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów*.

W odniesieniu do depozytów złożonych do Sądu na mocy postanowień wydanych w trybie art. 231 § 1 *kpk* Sąd podejmuje wszelkie możliwe czynności zmierzające do wszczęcia przez prokuratora działań wynikających z przepisów ww. ustawy.

W przypadku pozostających w aktach spraw 7 dowodów rzeczowych, w 1 sprawie toczy się postępowanie, a w kolejnej sprawie dowód rzeczowy zgodnie z § 103 ust. 3 *Regulaminu z 2019 r.* będzie podlegał zniszczeniu wraz z aktami na podstawie odrębnych przepisów – rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie *przechowywania akt spraw sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub do zniszczenia*³⁰. W pozostałych 5 sprawach, wobec dowodów rzeczowych nie

²⁸ Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie *przechowywania akt spraw sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub do zniszczenia* (Dz. U. z 2022 r., poz. 1697).

²⁹ W razie niezamieszczenia w orzeczeniu niezbędnych rozstrzygnięć co do dowodów rzeczowych, kosztów sądowych lub co do zaliczenia tymczasowego aresztowania, przewodniczący posiedzenia podejmuje niezwłocznie czynności zmierzające do wydania postanowienia w tym przedmiocie.

³⁰ Dz. U. z 2022 r., poz. 1697.

zamieszczono w orzeczeniu niezbędnych rozstrzygnięć. W odniesieniu do 4 (z 5) spraw czynności zmierzające do wydania postanowień w tym przedmiocie zostały podjęte po upływie 11-16 lat od ich zakończenia, czym nie dochowano obowiązującego w owym czasie terminu określonego w § 61 ust. 3 *Regulaminu z 2007 r.*³¹, zgodnie z którym przedmiotowe czynności powinny zostać podjęte niezwłocznie. W 1 (z 5) sprawie czynności tych nie podjęto wcale, czym nie spełniono przesłanek wynikających z § 102 *Regulaminu z 2019 r.*, zgodnie z którym po zakończeniu postępowania lub gdy z innych przyczyn dowód rzeczowy stał się zbędny, w sytuacji gdy dany przedmiot podlega zwrotowi uprawnionej osobie, wzywa się ją do odbioru przedmiotu w wyznaczonym terminie pouczając o konsekwencjach nieodebrania rzeczy.

b) depozyty wartościowe to dowody rzeczowe (biżuteria, pieniądze, telefony, odcinek zbiorowy akcji) w sprawach karnych lub o wykroczenia, przekazane do depozytu przez organy ścigania na etapie postępowania przygotowawczego.

Spośród 19 objętych kontrolą depozytów w 4 przypadkach nie zapadło jeszcze orzeczenie w sprawie. W odniesieniu do kolejnych 11 depozytów Sąd orzekł:

- w 5 przypadkach przepadek na rzecz Skarbu Państwa,
- w 4 przypadkach zwrot uprawnionym,
- w 2 przypadkach wydanie uprawnionym.

Jednocześnie w powyższym zakresie stwierdzono, że w 1 przypadku zarządzenie w sprawie wydania depozytu zostało sporządzone po upływie 15 m-cy od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie³². Było to spowodowane przekazaniem postanowienia sądu II instancji dopiero 26.01.2021 r., po uprzednim wystąpieniu w tej sprawie przez SR.

Ponadto stwierdzono, że w 2 opisywanych powyżej przypadkach OF nie otrzymał do wykonania wydanego w sprawach orzeczenia³³. Przedmiotowe dokumenty zostały skierowane do OF dopiero w toku niniejszej kontroli, tj. po upływie 3 i 13 lat od wydania w przedmiotowym zakresie zarządzenia wykonania wyroku. Dalsze czynności w sprawach wynikające z wydanego orzeczenia podejmowane były przez OF na bieżąco. Po likwidacji lub zwrocie/wydaniu depozytu pozycje zostały zakreślone.

Jednocześnie ustalono, że Wydziały nie zawsze przekazywały do OF oryginały deklaracji i dowodów depozytowych bezpośrednio po ich wpływie do Sądu. Dokumenty te były kierowane do OF dopiero po wydaniu wyroku w sprawie wraz z dyspozycją wykonania zawartego w nim orzeczenia. Powyższe powodowało, że OF odpowiadający za ewidencję depozytów wartościowych i dokonywanie uzgodnień w ich zakresie, nie posiadał bieżących/aktualnych danych w tym zakresie. Było to również niezgodne z § 79 pkt 18 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* stanowiącym, że oryginały „dowodów R” przekazywane są przez Wydział do OF w celu zarejestrowania w księdze depozytów wartościowych, gdzie przechowywane są w oddzielnych teczkach dla danej sygnatury sprawy.

W odniesieniu do pozostałych 4 depozytów³⁴ Sąd nie podejmował żadnych czynności zmierzających do ich likwidacji, co było niezgodne z postanowieniami ustawy *o likwidacji niepodjętych depozytów* zgodnie z którymi, do postępowania w przedmiocie likwidacji

³¹ W razie niezamieszczenia w orzeczeniu niezbędnych rozstrzygnięć co do dowodów rzeczowych, kosztów sądowych lub co do zaliczenia tymczasowego aresztowania, przewodniczący posiedzenia podejmuje niezwłocznie czynności zmierzające do wydania postanowienia w tym przedmiocie.

³² Depozyt 2880/R, III K 967/07 - Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 11.09.2018 r. w sprawie uchylecia zabezpieczenia majątkowego, prawomocne z dniem 31.10.2019 r.

³³ Sygn. Akt III K 1398/09 – wyrok nakazowy prawomocny z dniem 7.04.2010 r., zarządzenie wykonania wyroku z 22.04.2010 r.; Sygn. akt. III K 694/18 – wyrok prawomocny z dniem 13.03.2020 r., zarządzenie wykonania wyroku z 10.04.2020 r.

³⁴ Depozyty nr: 16606/R (sygn. akt Ns VII-915/85), 17555/R (sygn. akt IV Ns 338/86), 18924/R (sygn. akt Kms 102/93) oraz 19436/R (sygn. akt III K 763/96).

niepodjętego depozytu powinno dochodzić na wniosek lub z urzędu po upływie przewidzianych w niej terminów (art. 4 ust. 2, art. 6 ust. 4). Z uzyskanych w przedmiotowym zakresie wyjaśnień³⁵ wynika, że Sąd nie jest w posiadaniu dokumentów dotyczących jednej ze spraw³⁶. Jak wskazano, dokumenty te „*najprawdopodobniej zaginęły jeszcze w latach 80-tych*”. Akta kolejnej sprawy³⁷ zostały 6.12.2005 r. zadekretowane do przechowywania na 50 lat, bez podejmowania czynności w odniesieniu do złożonego depozytu. W następnej sprawie³⁸ Sąd nie miał możliwości udzielenia wyjaśnień ze względu na brak akt. Złożony depozyt stanowi zajęcie - zabezpieczenie ruchomości dokonane przez komornika sądowego w postępowaniu egzekucyjnym, na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym z 27.01.1993 r. Jak wskazano w wyjaśnieniach, Sąd zwrócił się do Prokuratury Rejonowej Warszawa-Mokotów w Warszawie z prośbą o pilne nadesłanie akt sprawy, co umożliwi ustalenie czynności jakie były w jej zakresie podejmowane. W ostatnim przypadku³⁹ wskazano, że aktach sprawy zostały przedstawione Zastępcy Przewodniczącego Wydziału celem podjęcia dalszych decyzji, w związku z brakiem orzeczenia dotyczącego depozytu.

Ustalenia w zakresie postępowania z depozytami wartościowymi świadczą o niewystarczającym nadzorze i kontroli ze strony wykonawczej nad sprawami w tym zakresie. Dowodzą również o niewłaściwej komunikacji pomiędzy Wydziałami a OF w przedmiocie przekazywania informacji o wpływających do Sądu sprawach, w których na etapie prowadzonych postępowań przygotowawczych zostały zdeponowane wartościowe dowody rzeczowe i jest także potwierdzeniem dotychczasowych ustaleń w tym zakresie, opisanych w pkt. 2.2 niniejszego dokumentu pokontrolnego.

c) 61 spraw⁴⁰ w zakresie sum depozytowych prowadzonych przez I, II i XVI Wydział Cywilny oraz V Wydział Rodzinny i Nieletnich.

Spośród wszystkich skontrolowanych przypadków:

- 2 sprawy były w toku,
- w 5 sprawach nie upłynął jeszcze określony w art. 118a ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami*⁴¹,
- w 2 sprawach nie upłynął jeszcze termin, na wystosowanie wezwania do odbioru depozytu lub na podjęcie czynności zmierzających do stwierdzenia jego likwidacji wynikający z art. 4 ust. 2 ustawy *o likwidacji niepodjętych depozytów*,
- w 16 sprawach Sąd nie podejmował czynności wynikających z art. 6 ust. 1 ustawy *o likwidacji niepodjętych depozytów* zgodnie z którymi, przechowujący depozyt jest obowiązany wezwać uprawnionego do odbioru depozytu w terminie, o którym mowa w art. 4 ust. 2 ww. ustawy⁴², oraz pouczyć go o skutkach jego niepodjęcia.

³⁵ *Ibidem* przypis nr 16 oraz załącznik do pisma Dyrektora z 15.11.2023 r., znak: D-0910-5/23 – wyjaśnienia Zastępcy Przewodniczącego I Wydziału Cywilnego (Adm. 421-13/23).

³⁶ Depozyt nr 17555/R (sygn. akt IV Ns 338/86).

³⁷ Depozyt nr 16606/R (sygn. akt Ns VII-915/85).

³⁸ Depozyt nr 18924/R (sygn. akt Kms 102/93).

³⁹ Depozyt nr 19436/R (sygn. akt III K 763/96).

⁴⁰ Na łączną kwotę 2 244 398,17 zł.

⁴¹ Odszkodowanie za nieruchomość, której własność przeszła na rzecz Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, ustala się według przepisów rozdziału 5 i składa do depozytu sądowego na okres 10 lat (Dz. U. z 2018 r., poz. 121 ze zm.; Dz. U. z 2018 r., poz. 2204 ze zm.; Dz. U. z 2020 r., poz. 65 ze zm.; Dz. U. z 2020 r., poz. 1990 ze zm.; Dz. U. z 2021 r., poz. 1899 ze zm.; Dz. U. z 2023 r., poz. 344 ze zm.).

⁴² Termin do odbioru depozytu wynosi 3 lata od dnia doręczenia wezwania do odbioru uprawnionemu lub wezwania, o którym mowa w art. 6 ust. 5 (w przypadku braku możliwości doręczenia wezwania do odbioru depozytu lub nieustalenia uprawnionego, przechowujący depozyt jest obowiązany dokonać wezwania poprzez jego wywieszenie na tablicy informacyjnej w swojej siedzibie na okres 6 miesięcy. Jeżeli szacunkowa wartość depozytu przekracza kwotę 5 000 zł, przechowujący depozyt zamieszcza również ogłoszenie w dzienniku poczytnym w danej miejscowości lub w Biuletynie Informacji Publicznej).

Nadmienić należy, że stosownie do przepisów art. 6 ust. 2 ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów⁴³, wezwanie do odbioru depozytu powinno nastąpić niezwłocznie po jego złożeniu lub uzyskaniu wiadomości o wystąpieniu okoliczności, która umożliwia odebranie tego depozytu. Jednocześnie brak działań Sądu w powyższym zakresie jest przyczyną uniemożliwiająca podejmowanie dalszych czynności zmierzających do stwierdzenia ich likwidacji, stosownie do postanowień art. 4 ust. 1⁴⁴ ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów. Jak wyjaśniono⁴⁵, akta spraw zostaną przedłożone do orzecznika, celem podjęcia stosownych decyzji. W uzupełnieniu ww. wyjaśnień, pismem z 5.12.2023 r. Dyrektor poinformowała, że w 4 sprawach⁴⁶ 1.12.2023 r. wydano zarządzenia do wezwania uprawnionych do podjęcia depozytu.

Ponadto, pośród kontrolowanych spraw znalazły się 2 przypadki, które de facto nie stanowiły depozytu. W przedmiotowych sprawach Sąd oddalił wnioski o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego. W 1 sprawie⁴⁷ wpłacona przez wnioskodawcę kwota w wysokości 126 042,00 zł, w wyniku zastosowania zaokrąglenia, zgodnie z art. 126¹ § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego⁴⁸, była wyższa od wartości przedmiotu sprawy: 126 041,93 zł. Wnioskodawcy zwrócono kwotę stanowiącą wartość przedmiotu sprawy, pozostawiając na koncie sum depozytowych różnicę w wysokości 0,07 zł, wynikającą z wysokości dokonanej wpłaty. W kolejnej sprawie⁴⁹ Sąd nie może uzyskać danych dotyczących numeru konta do zwrotu wpłaconych środków. Ostatnia korespondencja w sprawie pozostała bez odpowiedzi. W sprawie latach 2019 – 2022 dokonano wpłat w łącznej wysokości 6 600,00 zł. Jak wyjaśniono⁵⁰, OF poinformuje Wydziały o pozostających na rachunku depozytowym kwotach, celem przedstawienia sędziemu do decyzji.

Jednocześnie w przypadku 1 depozytu⁵¹ złożonego na okres 10 lat ustalono, że zdeponowane środki zostały wypłacone osobie uprawnionej 29.09.2023 r.⁵², jednakże bez należnych odsetek⁵³. Powyższe było niezgodnie z postanowieniami § 17 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych⁵⁴. W przywołanych powyżej wyjaśnieniach z 5.12.2023 r. wskazano, że OF przekaże do I Wydziału Cywilnego informację o kwocie odsetek celem podjęcia dalszych decyzji.

W odniesieniu do 27 (z 61) spraw kwoty pozostające na koncie sum depozytowych stanowiły:

⁴³ Dz. U. z 2006 r., nr 208, poz. 1537 (ze zm.). Wcześniej art. 3 ust. 2 dekretu z dnia 18 września 1954 r. o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy (Dz. U. z 1954 r., nr. 41, poz. 184 ze zm.).

⁴⁴ Likwidacja niepodjętego depozytu z mocy prawa następuje wraz z niepodjęciem depozytu przez uprawnionego, mimo upływu terminu do odbioru depozytu.

⁴⁵ Pisma Dyrektora z: 27.11.2023 r., 28.11.2023 r. oraz 29.11.2023 r., znak: D-0910-5/23.

⁴⁶ I Ns 932/87, I Ns 574/07, I Ns 830/07 oraz I Ns 967/07.

⁴⁷ XVI Ns 1082/08.

⁴⁸ Dz. U. z 2018 r., poz. 1360 ze zm.; Dz. U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.; Dz. U. z 2020 r., poz. 1575 ze zm.; Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.; Dz. U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.

⁴⁹ I Ns 99/19.

⁵⁰ Pismo Dyrektora z 29.11.2023 r., znak: D-0910-5/23.

⁵¹ I Ns 787/13.

⁵² Na mocy prawomocnego z dniem 24.08.2023 r. postanowienia z 7.08.2023 r.

⁵³ Na dzień 30.11.2023 r. kwota odsetek wynosiła 23 919,85 zł.

⁵⁴ Oprocentowanie sum depozytowych oraz sum na zlecenie stanowiących własność osób fizycznych, prawnych i innych jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej - po potrąceniu kosztów związanych z prowadzeniem rachunku bankowego - powiększa ich wartość. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1476 ze zm.; Dz. U. z 2021 r., poz. 1575 ze zm.).

- wpłaty z tytułu opłat sądowych – 9 przypadków⁵⁵,
- nieprzebiegane na konto dochodów budżetowych należności z tytułu niepodjętych w terminie zwrotów ¾ opłat sądowych – 4 przypadki⁵⁶,
- zwrot opłaty sądowej – 1 przypadek⁵⁷,
- nadwyżkę z podziału uzyskanej licytacyjnie kwoty nabycia nieruchomości – 4 przypadki⁵⁸,
- zwróconą przez wierzyciela nadpłaconą kwotę z podziału środków z egzekucji – 1 przypadek⁵⁹,
- odsetki od kwot rozdysponowanych w wyniku egzekucji komorniczych – 3 przypadki⁶⁰,
- nierozdysponowaną kwotę nabycia – 1 przypadek⁶¹,
- nierozliczone zaliczki wpłacone na poczet kosztów sądowych – 3 sprawy⁶²,
- odsetki od wypłaconych depozytów – 1 przypadek⁶³.

Na powyższą okoliczność w przywołanych dotychczas wyjaśnieniach Dyrektor wskazała, że w sprawie I Co 2459/11 zostało wydane zarządzenie przebiegania na rzecz Skarbu Państwa kwoty do odsetek od rozdysponowanych w wyniku egzekucji komorniczej środków finansowych, a także że wpłaty z tytułu opłat sądowych zostaną niezwłocznie przebiegane na konto dochodów budżetowych. W odniesieniu do kolejnych spraw, z wyjątkiem 3 przypadków⁶⁴, Dyrektor poinformowała, że OF prześle stosowne informacje do Wydziałów, w celu przedłożenia spraw orzecznikom i wydania w ich przedmiocie dalszych dyspozycji.

Ponadto stwierdzono, że na koncie sum depozytowych znajdowały się kwoty, których w toku kontroli nie można było powiązać z właściwymi sprawami z uwagi na przypisane w systemie/wskazanie przez wpłacającego błędnych sygnatur⁶⁵. Jak wyjaśniono przywołanym wcześniej pismem z 29.11.2023 r., OF w porozumieniu z XVI Wydziałem Cywilnym dołoży starań, aby ustalić prawidłową sygnaturę. W odniesieniu do sprawy z I Wydziału Cywilnego w wyjaśnieniach z 27.11.2023 r. wskazano, że wpłata dotyczy sprawy I Co 1277/04, o której akta wystąpiono do archiwum zakładowego. Dalszych wyjaśnień w przedmiotowej kwestii nie przedstawiono.

Jednocześnie Kontrolujący nie mieli możliwości zweryfikowania 5 spraw⁶⁶, w których na koniec 2022 r. pozostały na koncie sum depozytowych nierozdysponowane środki finansowe. W odniesieniu do 3 spraw z lat 1971-1982 wyjaśniono⁶⁷, że w związku z podziałem administracyjnym sądów, Wydział prowadzi sprawy od 1978 r., przy czym w latach 1978-1986 sprawy z dzielnicy Mokotów prowadzone były w IV Wydziale Cywilnym Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy. Kontrolujący przyjmują złożone wyjaśnienia, jednakże zwracają uwagę, że obecnie sprawy te pozostają we właściwości SR i podlegają jego jurysdykcji względem dalszego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

⁵⁵ I Ns 1826/01, I Ns 977/02, I Ns 74/09, I C 223/08, I Co 1739/09, II C 1459/20, II Ns 708/00, XVI Ns 22/08, XVI Ns 128/14, XVI C 177/17, XVI Ns 34/18, XVI C 1013/20.

⁵⁶ I Ns 1610/01, II C 312/09, II Nc 13128/14, V Nsm 847/14.

⁵⁷ I C 1487/97.

⁵⁸ II Co 583/07, II Co 1109/09, XVI Co 293/07, XVI Co 1860/09.

⁵⁹ XVI Co 1639/11.

⁶⁰ I Co 2459/11, II Co 284/15, XVI Co 3195/11.

⁶¹ II Co 705/17.

⁶² II Ns 271/01, II Ns 269/05, I Ns 1124/06, I C 507/06.

⁶³ II Ns 990/98 – na 31.12.2022 r. kwota odsetek wynosiła 0,02 zł.

⁶⁴ I C 1487/97, I C 507/06, II Co 705/17 – w wyjaśnieniach do spraw nie wskazano czynności jakie wobec nich zamierza podjąć Sąd.

⁶⁵ I Co 1277/07, XVI Ns 23/19.

⁶⁶ I C 298/71 (kwota 5 100,00 zł), I C 298/79 (kwota 2 944,00 zł), I Co 339/21 (kwota 3,72 zł), I Ns 40/82 (kwota 160,00 zł), I Ns 2493/01 (kwota 8 184,13 zł).

⁶⁷ Pismo Dyrektor z 27.11.2023 r., znak: D-0910-5/23.

Pozostałe sprawy, na mocy wydanych postanowień zostały przekazane do dalszego rozpoznania wg właściwości Sądowi Rejonowemu dla m.st. Warszawy: w dniu 5.07.2022 r. (I Ns 2493/01) i w dniu 23.07.2021 r. (I Co 339/21).

Innych niż opisane powyżej uchybień i nieprawidłowości nie stwierdzono.

[akta kontroli str. 259-1827]

3. Windykacja należności sądowych

Działalność Sądu w obszarze windykacji należności sądowych została oceniona pozytywnie z zastrzeżeniami. We wszystkich objętych kontrolą sprawach Sąd podjął działania zmierzające do wyegzekwowania należności sądowych, jednakże wielokrotnie przypis należności dokonywany był z naruszeniem terminu wynikającego z postanowień *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych*.

3.1. Analiza wewnętrznych uregulowań dotyczących należności sądowych

W SR od 1.09.2022 r. obowiązywała Instrukcja w zakresie określania zasad prowadzenia ewidencji i windykacji należności sądowych w Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Mokotowa, wprowadzona Zarządzeniem nr 34/2005 Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa z dnia 23 sierpnia 2005 roku, która w sposób ogólnikowy opisywała kwestie związane z windykacją należności sądowych.

3.2. Ustalenia w zakresie windykacji należności sądowych

W zakresie należności wymagalnych, których termin płatności dla dłużnika minął, a które nie zostały ani przedawnione, ani umorzone na koniec: 2018 r. oraz 2021 r.⁶⁸, na podstawie losowo wybranych 100⁶⁹ kart dłużników (dalej: KD) oraz przekazanych z akt spraw dokumentów ustalono⁷⁰, że we wszystkich sprawach podjęto działania zmierzające do wyegzekwowania należności. Niemniej jednak, zwraca się uwagę na zidentyfikowane nieprawidłowości⁷¹ i uchybienia dotyczące:

- dokonania przypisu należności po upływie terminu 14 dni od daty uprawomocnienia się orzeczenia bądź od daty zwrotu akt sądowi I instancji, co było niezgodne z postanowieniami *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych* wprowadzonych rozporządzeniami Ministra Sprawiedliwości z dnia: 23 lutego 2007 r., 25 czerwca 2015 r., 23 grudnia 2015 r. i 18 czerwca 2019 r. (odpowiednio: § 357, § 348, § 369 a następnie § 391) w 99⁷² ze 100 spraw (99 % populacji);
- dokonania wezwania do zapłaty po upływie 30 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego koszty sądowe w 73 sprawach na 80, w których zasądzono do zapłaty koszty sądowe, co było nie zgodne z terminem określonym w § 161 pkt. 1 *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych*.

⁶⁸ Na podstawie przedłożonych wykazów należności na 31.12.2018 r. oraz 31.12.2021 r.

⁶⁹ Próba losowa 100 spraw wybrana z przedstawionych przez Sąd wykazów Kart Dłużnika.

⁷⁰ Sprawdzono, w szczególności prawidłowość i terminowość dokonywania przypisów należności oraz terminowość wszczynanych postępowań egzekucyjnych.

⁷¹ W dokumencie wymieniono przykładowe karty dłużników (KD), w których stwierdzono uchybienia. Zestawienie poddanych analizie kart dłużników z SR znajduje się w aktach kontroli Analiza kart dłużnika SR Warszawa Mokotów.

⁷² Dane w załączniku o nazwie Analiza Kart Dłużników SR Warszawa Mokotów.

- braku odnotowania w KD m.in. daty: otrzymania/wpływu akt – w 27 sprawach⁷³, zarządzenia wykonania wyroku – w 27 sprawach⁷⁴, doręczenia wezwania do zapłaty w 1 sprawie⁷⁵ tj. kolejno: 27 %, 27 % oraz 1 % populacji;

Innych nieprawidłowości i uchybień w opisywanym obszarze nie stwierdzono.

Analiza wybranych Kart Dłużnika wykazała, że w 48 ze 100 przeanalizowanych sprawach, należność została uiszczona. Dodatkowo w 37 przypadkach na 84, w których zasądzono karę grzywny, sąd wydał postanowienie w przedmiocie zamiany kary grzywny na karę pozbawienia wolności⁷⁶. Po wydaniu wspomnianego postanowienia, w 15 przypadkach grzywna została spłacona. W 20 sprawach postępowanie zostało umorzone, w tym z uwagi na przedawnienie w 15, zgon dłużnika w 3, bezskuteczność egzekucji w 1 oraz przekazanie do ponownego rozpatrzenia w 1.

Ponadto w 9 przypadkach dokonano rozłożenia spłaty zadłużenia na raty, w tym w 4 przypadkach wydano postanowienie w przedmiocie odwołania rozłożenia na raty i zamiany grzywny na karę pozbawienia wolności⁷⁷.

[akta kontroli str. 1828-3169]

4. Wydatki związane z postępowaniem sądowym

Kontroli poddano dokumenty na podstawie, których wypłacono: wynagrodzenia pełnomocników z urzędu w lutym 2022 r. (§ 4610 poz. 3 i 19) oraz należności świadkom w sierpniu 2022 r. (dojazd i rekompensaty za utracony zarobek – § 3030 poz. 3 i 4).

4.1. Analiza wewnętrznych regulacji dotyczących wydatków związanych z postępowaniem sądowym

Kwestie związane z wydatkami związanymi z postępowaniem sądowym określała *Instrukcja obiegu dowodów księgowych*. W dziale XI zatytułowanym Dokumenty zewnętrzne z zakresu postępowania sądowego/należności biegłych, świadków i stron/zaliczki komornicze/ depozyty/ dochody budżetowe zawarto regulacje dotyczące kontroli wewnętrznej dokumentów, jak również procedurę związaną z wydatkami w postępowaniu sądowym. Wydzielono w nim rozdział Dochody budżetowe oraz Zwroty dochodów budżetowych Sekcji Nakazowej II Wydziału Cywilnego. Wprowadzono dodatkowo Zarządzenie nr 10/2017 Wiceprezesa i Dyrektora Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z dnia 8.03.2017 r. (dalej: Zarządzenie nr 10/2017) regulujące zasady zwrotu stronom należności sądowych przez Sekcję Nakazową II Wydziału Cywilnego SR. Po analizie ww. dokumentu, kontrolujący stwierdzają, że jego zapisy zostały powielone w Instrukcji obiegu dowodów księgowych.

⁷³ Sygn. akt: XIV K 653/16, III K 662/13, III K 748/15, VIII K 6/18, VIII K 660/16, XIV K 298/18, VIII K 653/17, XIV K 974/17, VIII K 558/18, VIII K 601/18, III K 71/18, III W 1505/17, XIV W 2861/17, XIV W 34/18, XIV W 173/18, III W 616/18, III W 931/18, VIII W 971/18, III W 1057/18, VIII W 1328/18, VIII W 1466/18, VIII W 1559/18, VIII W 1652/18, XIV W 2688/18, III W 1564/18, XIV W 3877/18, VIII W 2224/18, XIV W 850/19.

⁷⁴ M.in.: KD 09/2017/00907 (sygn. akt I C 2255/13, 09/2018/00473 (sygn. akt I C 2668/15), 09/2018/00899 (sygn. akt I C 3045/15), 09/2019/00998 (sygn. akt XVI C 1938/18), 07/2016/00121 (sygn. akt III K 624/15), 07/2016/00866, (sygn. akt III K 293/16), 07/2017/00241 (sygn. akt XIV K 653/16), 07/2017/00782 (sygn. akt III K 915/15), 11/2013/01451, (sygn. akt VIII W 1625/13), 11/2015/03434 (sygn. akt XIV W 1908/15), 11/2015/05762 (sygn. akt VIII W 587/15).

⁷⁵ M.in. 07/2016/00121 (sygn. akt III K 624/15).

⁷⁶ W jednym przypadku zamieniono karę grzywny na prace społecznie użyteczne. Szczegółowe dane w załączniku o nazwie Analiza Kart Dłużników SR Warszawa Mokotów.

⁷⁷ Szczegółowe dane w załączniku o nazwie Analiza Kart Dłużników SR Warszawa Mokotów.

4.2. Wynagrodzenia ponoszone na pełnomocników z urzędu (§ 4610 poz. 3 i 19)

Pełnomocnikom w kontrolowanym okresie wypłacono w 104 sprawach łącznie kwotę 82 703,45 zł.

Dokumentami wszczynającymi proces wypłaty należności dla obrońców z urzędu były polecenia wypłaty przygotowywane przez poszczególne wydziały SR. Załącznikami do niniejszych dokumentów były odpisy orzeczeń oraz otrzymane faktury pełnomocników. Kwoty faktur były zgodne z kwotami zasądzonymi w postępowaniu jako zwrot kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Przekazane przez wydziały SR dokumenty zostały opatrzone adnotacją o przeprowadzeniu kontroli pod względem formalno-rachunkowym i zatwierdzone do wypłaty przez Dyrektora i Gł. księgowego. Dokonane wydatki zostały prawidłowo zakwalifikowane i ujęte w ewidencji księgowej Sądu.

Polecenia wypłaty parafowane były przez jedną osobę — nie stosowano praktyki tzw. „dwóch par oczu” przy ich sporządzaniu. W 8 przypadkach⁷⁸ na dokumentach widniały imiona i nazwiska osób je sporządzających, jednak bez ich podpisów. W 2 przypadkach niestarannie wpisywano dane, myląc nazwisko (V RNs 752/20) i sygnaturę akt (VIII K 374/21). Stwierdzono także, iż na znacznej większości poleceniach wypłaty brak było numerów kont; przelewów dokonano jednak na konta bankowe wskazane przez zainteresowanych. Wypłaty dokonywane były zazwyczaj po terminach wynikających z wystawionych przez pełnomocników faktur. Z przedłożonych dokumentów wynika, że w sprawie o sygn. akt XIV K 359/21 pełnomocnik wystawił fakturę po wpływie polecenia wypłaty do OF⁷⁹. Jednocześnie w dokumentacji nie ma informacji z OF, że w przedłożonej do niego dokumentacji brak jest ww. załącznika. Dodatkowo w ok 1/3 kontrolowanych spraw polecenia wypłaty były sporządzane przez wydziały SR w terminie od 2 miesięcy do nawet 10 miesięcy⁸⁰ od otrzymania faktury.

W większości kontrolowanych spraw dokumenty przekazane z Wydziałów do OF były tożsame z tymi znajdującymi się w aktach spraw poza 37 przypadkami⁸¹. W sprawach o sygn. akt: V RC 122/17, V Nsm 1862/18 oraz XVI C 4223/18 do OF została przekazana kompilacja postanowień z I i II instancji. Orzeczenia przekazane do OF wraz z poleceniami wypłaty nie były kopią dwóch wyroków/postanowień z akt sprawy lecz zrobiono z nich jeden dokument stanowiący kompilacje 2 oryginalnych. Z orzeczeń II instancji zrobiono wyciąg w zakresie punktu, który dotyczył wypłaty wynagrodzenia dla pełnomocnika z urzędu. Ponadto należy zaznaczyć, że w innych sprawach przedkładano do OF wszystkie orzeczenia w sprawie nie tworząc z nich wyciągów.

Z kolei w sprawach o sygn. akt: III K 171/19, X Ka 710/21, VIII K 647/21, VIII K 850/21, XIV K 1194/19, IX Ka 1157/21, XII Ko 1862/21, IV K 1579/19, XII Ko 1877/21, XII Ko 3326/21, VI K 184/16 i XII Ko 5790/21, brak było możliwości weryfikacji przekazanej dokumentacji z uwagi na zbliżający się termin rozprawy lub fakt, iż akta spraw zostały przekazane do innych sądów lub prokuratury.

Innych nieprawidłowości i uchybień nie stwierdzono.

[akta kontroli str. 3177-3696]

⁷⁸ Sygn. akt III K 280/19, III K 393/21, VIII K 647/21, III K 815/21, XIV K 858/21, III K 1025/21, XIV Kp 2126/21 i XIV Kp 2594/21.

⁷⁹ Faktura nr 13/02/2022 z dnia 24.02.2022 r.; polecenie wypłaty z dnia 16.02.2022 r. (na dokumencie dwie prezentaty: z dnia 18.02.2022 r. i 24.02.2022 r.).

⁸⁰ Wyrok z 19.02.2019 r., sygn. akt XVI C 957/17 oraz wyrok z 10.02.2021 r., sygn. akt XXVII Ca 1502/19.

⁸¹ W przedmiotowych sprawach faktury złożone przez pełnomocników znajdowały się jedynie w OF, brak było ich kopii w aktach sprawy.

4.3. Wydatki ponoszone na świadków (§ 3030 poz. 3 i 4)

Zwrot kosztów przejazdów świadkom w badanym okresie stanowił kwotę 2 004,55 zł, w 14 sprawach⁸². Ponadto dokonano 1 wypłaty dotyczącej rekompensaty za utracony zarobek w wysokości 82,31 zł.

Wypłaty należności świadkom dokonywano każdorazowo na ich pisemny wniosek złożony w dniu stawiennictwa w sądzie, na podstawie postanowienia sędziego. W 5 przypadkach wnioski zostały złożone przez świadków od 7 dni do ponad 2 miesięcy po stawiennictwie w Sądzie, zatem po upływie 3-dniowego terminu określonego w art. 618 k § 2 *kpk*⁸³. W 2 przypadkach kontrolowanych spraw brak było prezentaty wpływu wniosków do Sądu⁸⁴, co uniemożliwia zweryfikowanie czy ww. termin został dochowany. W przypadku wniosku o zwrot utraconego zarobku świadek przedłożył stosowne zaświadczenie z zakładu pracy. We wszystkich sprawach wypłata należności świadkom sporządzona była na poleceniu wypłaty i przekazywana do OF zgodnie z zapisami *Instrukcji obiegu dowodów księgowych*.⁸⁵

W 12 wnioskach na 14 świadkowie wskazali, że do Sądu w dniu rozpraw przyjechali samochodami prywatnymi. Wskazane przez nich kwoty zwrotu kosztów podróży a także przejechane kilometry były weryfikowane przez SR. W 1 kontrolowanym przypadku przyznane przez Sąd stawki za kilometr były wyższe⁸⁶ niż te określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy⁸⁷. W postanowieniu z dnia 6.07.2022 r., sygn. akt VII K 686/20 przyznano świadkowi tytułem zwrotu kosztów podróży w związku ze stawiennictwem na rozprawie kwotę 440,00 zł za przebyte łącznie 526 km. Natomiast przy zastosowaniu stawki 0,8358 zł za km, obowiązującej w tamtym czasie, zwrot kosztów powinien wynieść 439,63 zł. Zgodnie z wyjaśnieniami Agaty Pomianowskiej, Zastępcy Przewodniczącej VIII Wydziału Karnego SR z dnia 1 grudnia 2023 r.⁸⁸: *nie stwierdzono nieprawidłowości w (...) przyjętej przez Sąd stawce obowiązującej w czasie orzekania (0,8358 zł). Wskazana w piśmie nieprawidłowość wynika z ustawień urządzenia do dokonywania obliczeń (kalkulatora), który nie wskazywał liczb dziesiętnych – po przecinku, a otrzymaną w wyniku obliczeń kwotę zaokrąglął w górę do pełnej liczby*. Nie można jednak zgodzić się w powyższym, gdyż dla przykładu w innej kontrolowanej sprawie⁸⁹ przy przejechanych 70 km świadek otrzymał zwrot 58,51 zł, gdzie nie zaokrąglono przyznanej kwoty do 59,00 zł ale do dwóch miejsc po przecinku. W myśl § 77 ust. 5 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* to upoważniony pracownik OF dokonuje sprawdzenia zlecenia wypłaty pod względem formalnym i rachunkowym oraz zgodności z obowiązującymi aktualnie stawkami.

⁸² Szczegóły doboru próby w załączniku do niniejszego dokumentu.

⁸³ Dz. U. z 2017 r., poz. 1904 ze zm., Dz. U. z 2018 r., poz. 1987 ze zm., Dz. U. z 2020 r., poz. 30 ze zm., Dz. U. z 2021 r., poz. 534 ze zm., Dz. U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm. - sygn. akt I C 1113/20, sygn. akt III K 326/21 dot. [REDAKTOWANE], sygn. akt III K 326/21 dot. [REDAKTOWANE], sygn. akt III K 326/21 dot. [REDAKTOWANE], sygn. akt II K 855/21.

⁸⁴ Sygn. akt III K 824/19 – dwa wnioski (z 18.11.2018 r. i 21.11.2021 r.) z ponagleniem wypłaty przesłane przez świadka pocztą elektroniczną 25.11.2021 r. i sygn. akt XIV K 332/21 – wniosek z 12.05.2022 r.

⁸⁵ Z odpisem prawomocnego orzeczenia poświadczonego za zgodność z oryginałem oraz oryginałem wniosku o zwrot kosztów stawiennictwa w sądzie.

⁸⁶ 0,8365 zł za km.

⁸⁷ Dz. U. Nr 27, poz. 271 ze zm.

⁸⁸ Stanowiącymi załącznik do odpowiedzi Dyrektora SR z dnia 5.12.2023 r. na wniosek nr 12.

⁸⁹ Sygn. akt III K 326/21 dot. [REDAKTOWANE]

Poza 1 przypadkiem⁹⁰, gdzie należne świadczenie zostało dokonane przekazem pocztowym, zwrot należności świadkom realizowany był na wskazane przez nich numery kont bankowych.

Stwierdzono, iż na 2 poleceniach wypłaty brak było numerów kont⁹¹, przelewów dokonano jednak na konta bankowe wskazane przez świadków we wnioskach. Ponadto mylone⁹², niewpisywane⁹³ lub wpisywane niestarannie⁹⁴ były adresy świadków umieszczane na poleceniach wypłaty. Na 2 z nich także brak było informacji, kto je sporządził⁹⁵. Wydatki były zatwierdzone do zapłaty przez Dyrektora i Gł. księgowego, zostały prawidłowo zakwalifikowane i ujęte w ewidencji księgowej Sądu. Dokumenty przekazane z wydziałów do księgowości są tożsame z tymi znajdującymi się w aktach spraw⁹⁶.

Innych nieprawidłowości i uchybień nie stwierdzono.

[akta kontroli str. 3697-3768]

4.4. Zwroty z konta dochodów związane z postępowaniem sądowym

Kontrolą objęto 91 losowo wybranych spraw⁹⁷, tj.:

- a) 12 spraw dotyczących zarządzeń zwrotów z I WC,
- b) 8 spraw dotyczących zarządzeń zwrotów z II WC,
- c) 43 sprawy dotyczące zarządzeń zwrotów z II WC Sekcja Nakazowa,
- d) 1 sprawę dotyczącą zarządzeń zwrotów z III WK,
- e) 2 sprawy dotyczące zarządzeń zwrotów z VIII WK,
- f) 1 sprawę dotyczącą zarządzeń zwrotów z XIV WK,
- g) 12 spraw dotyczących zarządzeń zwrotów z XVI WC,
- h) 12 spraw dotyczących przeksięgowania z konta dochodów budżetowych.

Stwierdzono, że we wszystkich sprawach zwrot należności dokonywany był w oparciu o sporządzane przez poszczególne wydziały SR polecenia wypłaty, a w przypadku Sekcji Nakazowej II Wydziału Cywilnego – zarządzenia⁹⁸. Przedmiotowe polecenia/zarządzenia zawierały dane osoby uprawnionej do otrzymania środków oraz numer konta bankowego. Jednocześnie, żaden z przygotowanych przez wydział dokumentów nie zawierał informacji o przeprowadzonej kontroli merytorycznej, nie gwarantowało to należytej weryfikacji danych zawartych w poleceniu/zarządzeniu w sprawie zwrotu/wypłaty, gdyż dokument ten, przygotowywany w całości przez jedną osobę, nie podlegał jakiegokolwiek kontroli (tzw. „drugiej pary oczu”) ze strony innego pracownika wydziału.

Oprócz przedmiotowego polecenia/zarządzenia do OF przekazywane były również zarządzenia lub orzeczenia zaopatrzone w klauzulę stwierdzenia prawomocności lub wykonalności oraz potwierdzone za zgodność z oryginałem kopie dokumentów potwierdzających wysokość wniesionej opłaty sądowej.

Fakt przyjęcia dokumentów przez OF potwierdzany był pieczęcią i opatrywany datą. Znaczna większość dokumentacji dotyczącej zwrotów nie była przekazywana przez

⁹⁰ Sygn. akt VII K 686/20.

⁹¹ Sygn. akt XIV K 453/20 i sygn. akt XIV K 332/21.

⁹² Sygn. akt III K 824/19, sygn. akt III K 326/21 i sygn. akt III K 855/21.

⁹³ Z adnotacją, iż dane do wypłaty zgodne z wnioskiem - sygn. akt XIV K 453/20 i sygn. akt XIV K 332/21.

⁹⁴ Sygn. akt III K 566/19 i sygn. akt VII K 686/20.

⁹⁵ Sygn. akt I C 1113/20 i sygn. akt II C 2047/20.

⁹⁶ Nie dotyczy 1 sprawy o sygn. akt II C 2047/20 - powyższego nie można było zweryfikować, gdyż ww. akta zostały przekazane do innego sądu.

⁹⁷ Wyszczególnionych w załączniku do niniejszego dokumentu pokontrolnego, wytypowanych oparciu o wydruk z systemu ZSRK za 2022 r. dotyczący zwrotów z konta dochodów budżetowych.

⁹⁸ Zgodnie z pkt 1 oraz § 1 Zarządzenia nr 10/2017.

wydziały SR niezwłocznie po sporządzeniu zarządzenia zwrotu. Jedynie w ok 1/3 kontrolowanych spraw polecenia/zarządzenia były sporządzane w terminie do około 1 miesiąca, pozostała część natomiast w terminie od 2 miesięcy do przeszło 4 lat⁹⁹. OF w większości przypadków dokonywał weryfikacji formalno-rachunkowej bez zbędnej zwłoki, co skutkowało bieżącą i systematyczną realizacją wypłat. W 6 kontrolowanych sprawach zwrot odbywał się w znacznie późniejszym czasie, w terminach od 2¹⁰⁰ do 7¹⁰¹ miesięcy od daty wydania zarządzeń dot. zwrotu. Przeksięgowania wewnętrzne w SR dokonywane były na podstawie not księgowych. Na 1 z not (sygn. akt VIIIW 1873/20) brak było podpisu Gł. księgowego co stanowi naruszenie art. 54 *ufp*.

[akta kontroli str. 3769-4226]

Ponadto kontrola dowodów księgowych wykazała, że nie wszystkie dokumenty spełniały wymogi w zakresie dowodu księgowego określone w art. 21 *uor*. Dokumenty dotyczące wydatków związanych z postępowaniem sądowym nie zawierały parafowanej adnotacji o przeprowadzonej kontroli merytorycznej. Zawierały natomiast adnotacje dokonane przez osoby upoważnione o przeprowadzeniu kontroli wstępnej i formalno-rachunkowej. Dodatkowo, dokumenty księgowe sygnowane przez Gł. księgowego sugerują, że dokonywał on ich zatwierdzenia do wypłaty. Powyższe wynika z nieprecyzyjne sformułowanych zapisów *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* oraz ustalonego szablonu polecenia wypłaty, co stanowi naruszenie postanowień art. 54 *ufp*.

Wysokość poniesionych wydatków odpowiadała kwotom wynikającym z dowodów księgowych. Wydatki zostały prawidłowo zakwalifikowane i ujęte w ewidencji księgowej Sądu. Jednocześnie, w Sądzie przestrzegano zasad klasyfikowania wydatków publicznych według działów, rozdziałów i paragrafów określonych w załącznikach do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych¹⁰².

W związku z terminami sporządzania poleceń wypłaty oraz zarządzeń zwrotów przez wydziały SR a także realizacji przez OF wypłat należności w postępowaniu sądowym, a także ze względu na brak w okresie objętym kontrolą szczegółowych wewnętrznych regulacji precyzujących te terminy, negatywnie oceniono terminowość ich dokonywania.

IV. OGÓLNA OCENA DZIAŁALNOŚCI

Mając na względzie ustalenia kontroli oraz oceny częściowe badanych obszarów, ogólnie działalność Sądu w badanym zakresie oceniono pozytywnie z istotnymi zastrzeżeniami. Na powyższą ocenę wpływ mają oceny częściowe, dotyczące niżej wymienionych obszarów działalności SR.

Postępowanie z depozytami sądowymi oceniono negatywnie w szczególności z uwagi na:

- nieprzestrzeganie postanowień art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 4 ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów zgodnie z którymi, do postępowania w przedmiocie likwidacji niepodjętego depozytu powinno dochodzić na wniosek lub z urzędu po upływie przewidzianych w niej terminów, tj. niepodejmowanie żadnych czynności zmierzających do likwidacji przechowywanych depozytów lub podejmowanie ich ze znacznym opóźnieniem;

⁹⁹ Sygn. akt: II Nc 415/18, II Nc 5122/18, II NC 14293/16, II Nc 8016/18, II Nc 8138/18, II Nc 5045/18, II Nc 4925/18, II Nc 4671/18 i II NC 20192/16.

¹⁰⁰ Sygn. akt: II Nc 23543/17, II Nc 24037/17, II NC 16197/18, II Nc 35963/17 i II NC 5771/19.

¹⁰¹ Sygn. akt II NC 1681/22.

¹⁰² Dz. U. z 2014 r., poz. 1053 ze zm.; obecnie Dz. U. z 2022 poz. 513 ze zm.

- nieprzestrzeganie art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o likwidacji niepodjętych depozytów w zakresie podejmowania czynności w sprawach przechowywanych depozytów, tj. wezwania uprawnionego do odbioru depozytu;
- niezgodnie z postanowieniami § 17 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych wypłacenie kwoty depozytu bez odsetek;
- brak właściwej kontroli merytorycznej dokumentów sporządzanych do OF oraz niestosowanie praktyki tzw. „dwóch par oczu”, co skutkowało wypłatą depozytu w niewłaściwej, zaniżonej wysokości;
- brak właściwej weryfikacji wykazu nierozchodowanych sum depozytowych, co przyczyniło się do niedokonywania bieżących przebiegowań błędnie uiszczonych wpłat oraz nierozdysponowania pozostających na koncie sum depozytowych kwot m.in. odsetek, nierozliczonych kwot nabycia czy zaliczek uiszczonych na poczet kosztów sądowych;
- brak szczegółowych wytycznych precyzujących zarówno osoby odpowiedzialne oraz czynności jakie należy podejmować w przypadkach niemożności ustalenia przeznaczenia otrzymanej sumy depozytowej, jak również dotyczących postępowania z niepodjętymi sumami depozytowymi, w tym związanych z ich weryfikacją pod kątem stwierdzenia likwidacji;
- brak szczegółowych wytycznych dotyczących postępowania z depozytami wartościowymi w odniesieniu do osób odpowiedzialnych za dokonywanie uzgodnień co do ilości przechowywanych w NBP depozytów pozostających do dyspozycji Sąd, jak również czynności jakie winny zostać podjęte w celu stwierdzenia ich likwidacji;
- nieprzestrzeganie przez wydziały merytoryczne postanowień § 79 pkt 18 Instrukcji obiegu dowodów księgowych zobowiązujących do przekazywania OF oryginałów deklaracji depozytowych złożonych do sprawy sądowej, co przekłada się na niewłaściwe odzwierciedlenie rzeczywistej ilości depozytów zaewidencjonowanych w SR;
- przypadki przekazania do OF wydanego w sprawie depozytów wartościowych orzeczenia po upływie 3 i 13 lat od wydania w przedmiotowym zakresie zarządzenia wykonania wyroku;
- niepodjęcie bieżących czynności wobec przechowywanych w aktach spraw dowodów rzeczowych, a tym samym uchybienie w tym zakresie postanowieniom Regulaminu urzędowania sądów powszechnych z 2007 r. i 2019 r.;
- brak właściwego nadzoru/kontroli nad przechowywanymi depozytami, jak również brak należytej wymiany informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi Sądu, co rzutuje na podejmowanie bieżących czynności w postępowaniu z depozytami.

Jednocześnie za właściwe uznano działania podejmowane przez Sąd w sprawach, w których dysponentem depozytów jest prokurator. W przedmiotowym zakresie cyklicznie wysyłane są informacje zarówno o konieczności dokonania wezwania do odbioru depozytów jak i stwierdzenia ich likwidacji.

Windykację należności sądowych oceniono pozytywnie z zastrzeżeniami dotyczącymi:

- niestosowania się do postanowień Regulaminu urzędowania sądów powszechnych w zakresie dokonywania przypisu należności w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się orzeczenia bądź od daty zwrotu akt sądowi I instancji;
- niestosowania się do postanowień § 161 pkt. 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych w zakresie dokonywania wezwań do zapłaty z przekroczeniem terminu 30 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego koszty sądowe;
- braku odnotowywania w Kartach Dłużnika niektórych informacji, w tym m.in.: daty otrzymania/wpływu akt, zarządzenia wykonania wyroku, doręczenia wezwania do zapłaty.

Wydatkowanie środków związanych z postępowaniem sądowym oraz prawidłowość dokumentowania i ewidencjonowania wydatków oceniono pozytywnie z zastrzeżeniami odnoszącymi się do:

- *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* w zakresie:
 - nieokreślenia konkretnych terminów zarówno samego sporządzenia polecenia wypłaty do OF, jak również realizacji wypłaty przez OF,
 - niewłaściwych zapisów przypisujących czynność zatwierdzenia dowodów księgowych do wypłaty Gł. księgowemu oraz Dyrektorowi, co narusza postanowienia art. 54 *ufp*,
 - braku zapisów dotyczących obowiązku dokonywania kontroli merytorycznej dowodów księgowych związanych z postępowaniem sądowym, w tym weryfikacji zawartych w nich danych na etapie sporządzania przez Wydziały, tzw. kontroli „drugiej pary oczu”,
 - nieokreślenia sposobu kontroli i dekretacji dowodów oraz szczegółowej ich procedury z uwzględnieniem rodzaju dokumentacji źródłowej, wymaganego celu i zakresu kontroli,
 - braku aktualizacji jej zapisów oraz wprowadzenia jedynie zarządzeniem Dyrektora, mimo że postanowienia tejże regulacji nakładają obowiązki na pracowników zarówno administracyjnych, jak i wydziałów orzeczniczych;
- niewpisywania bądź niestarannego wpisywania danych na poleceniach wypłaty oraz brak informacji kto je sporządził,
- dokonywania wypłat po terminach wynikających z wystawionych przez pełnomocników faktur,
- przekazania polecenia wypłaty do OF bez faktury wystawionej przez pełnomocnika,
- przypadków, w których dokumenty znajdujące się w aktach sprawy nie były tożsame z tymi, które znajdują się w OF,
- niedokonania przez upoważnionego pracownika OF sprawdzenia zlecenia wypłaty pod względem formalnym i rachunkowym oraz zgodności z obowiązującymi aktualnie stawkami, gdzie naruszono przepisy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy oraz zapis § 77 ust. 5 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych*.

Zwroty z konta dochodów związane z postępowaniem sądowym oceniono pozytywnie z zastrzeżeniem odnoszącym się do braku podpisu Gł. księgowego na nocie księgowej, co stanowi naruszenie art. 54 *ufp*.

Na tym czynności kontrolne zakończono.

W związku z powyższym, uwzględniając stanowisko wobec wniesionych pismem z 4.07.2024 r., znak: Adm. 421-13/23, D-0910-5/23 zastrzeżeń, w szczególności deklarację dotyczącą podjęcia działań zmierzających do dokonania aktualizacji *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* wnoszę by wprowadzona ona została zarządzeniem wydanym zarówno przez Prezesa, jak i Dyrektora Sądu oraz zawierała w swojej treści zapisy:

- zgodne z postanowieniami art. 54 *ufp* w odniesieniu do czynności realizowanych przez Gł. księgowego,
- dotyczące obowiązku dokonywania kontroli merytorycznej dowodów księgowych związanych z postępowaniem sądowym, w tym weryfikacji zawartych w nich danych na etapie sporządzania ich przez Wydziały, tzw. kontroli „drugiej pary oczu”,
- określające terminy zarówno samego sporządzenia polecenia wypłaty do OF, jak również realizacji wypłaty przez OF,

- precyzujące sposób kontroli i dekretacji dowodów oraz szczegółowej ich procedury z uwzględnieniem rodzaju dokumentacji źródłowej, wymaganego celu i zakresu kontroli.

Ponadto, wnoszę o niezwłoczne podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień oraz zapobieżenie ich powstawaniu w przyszłości, w tym w szczególności:

1. Przestrzeżenie postanowień:

- art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1-2 i 4 ustawy *o likwidacji niepodjętych depozytów* dotyczących czynności podejmowanych w sprawach przechowywanych depozytów,
- § 17 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości *w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych*, tj. wypłacania kwot depozytu wraz z odsetkami,
- § 161 pkt 1 *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych* w zakresie dokonywania wezwań do zapłaty z zachowaniem terminu 30 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego koszty sądowe,
- § 391 pkt 1 *Regulaminu urzędowania sądów powszechnych* w zakresie dokonywania przypisu należności w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się orzeczenia bądź od daty zwrotu akt sądowi I instancji,
- § 79 pkt 18 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* zobowiązujących do przekazywania OF przez Wydziały merytoryczne oryginałów deklaracji depozytowych złożonych do sprawy sądowej,
- art. 54 *ufp* w zakresie podpisu Gł. księgowego potwierdzającego zabezpieczenie środków finansowych,
- § 77 ust. 5 *Instrukcji obiegu dowodów księgowych* zobowiązującego do dokonywania przez upoważnionego pracownika OF sprawdzenia zlecenia wypłaty pod względem formalnym i rachunkowym, w tym zgodności z obowiązującymi aktualnie stawkami określonymi w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. *w sprawie warunków oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy*.

2. Podjęcie działań polegających na:

- opracowaniu szczegółowych wytycznych precyzujących zarówno osoby odpowiedzialne oraz czynności jakie należy podejmować w przypadkach niemożności ustalenia przeznaczenia otrzymanej sumy depozytowej, jak również dotyczących postępowania z niepodjętymi sumami depozytowymi, w tym związanych z ich weryfikacją pod kątem stwierdzenia likwidacji,
- opracowaniu szczegółowych wytycznych dotyczących postępowania z depozytami wartościowymi w odniesieniu do osób odpowiedzialnych za dokonywanie uzgodnień co do ilości przechowywanych w NBP depozytów pozostających do dyspozycji Sądu, jak również czynności jakie winny zostać podjęte w celu stwierdzenia ich likwidacji,
- właściwej weryfikacji wykazu nierozchodowanych sum depozytowych, w celu rozliczenia pozostających na koncie sum depozytowych kwot m.in. odsetek, nierozliczonych kwot nabycia czy zaliczek uiszczonych na poczet kosztów sądowych bądź przeksięgowania błędnie uiszczonych opłat sądowych,
- systematycznym i bieżącym przekazywaniu do OF wydanych w sprawach depozytów wartościowych orzeczeń w celu ich wykonania,
- podejmowaniu bieżących czynności wobec przechowywanych w aktach spraw dowodów rzeczowych,
- wprowadzeniu właściwego nadzoru/kontroli nad przechowywanymi depozytami wartościowymi, jak również należytej wymiany informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi Sądu,
- odnotowywaniu na Karcie Dłużnika wszystkich wymaganych w niej informacji,

- kompletnym i starannym wpisywaniu danych na poleceniach wypłaty wraz z informacją kto je sporządził,
- przekazywaniu polecenia wypłaty do OF z fakturami wystawionymi przez pełnomocników,
- kompletowaniu dokumentów znajdujących się w aktach sprawy tak, aby były tożsame z tymi, które znajdują się w OF,
- dokonywaniu wypłat w terminach wynikających z wystawionych przez pełnomocników faktur.

Stosownie do § 30 ust. 3 pkt. 1 i 2 komunikatu Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowych wytycznych w zakresie kontroli zarządczej dla działu administracji rządowej – sprawiedliwość dotyczących przeprowadzania kontroli działalności administracyjnej sądów powszechnych¹⁰³, proszę o przekazanie, w terminie do 21 stycznia 2025 r. pisemnej informacji o sposobie realizacji zaleceń pokontrolnych, wykorzystaniu wniosków lub przyczynach ich niewykorzystania albo o innym sposobie usunięcia stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości.

Jednocześnie informuję, że zgodnie z § 31 wyżej przywołanego komunikatu od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOSCI

Jakub Jamka
 Zastępca Dyrektora
 Biura Ministra

Dokument sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla:

1. Prezes i Dyrektor Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie.
2. Wydział Kontroli w Biurze Ministra w Ministerstwie Sprawiedliwości – a/a.

¹⁰³ Dz. Urz. Min. Sprawiedl. z 2015 r., poz. 236